

INDLEDNING

Det latinske *sexus*, køn, er afledt af *secare*, skære, og peger dermed hen på artens overskæring eller spaltning i to køn. Komediedigteren Aristofanes beskriver i Platons *Symposion*, hvordan Zeus skar et oprindeligt hermafroditisk menneske midt over, så det blev til en mand og en kvinde, og han udstyrede desuden disse to med en umættelig længsel efter at vokse sammen igen og forklarede på den måde seksualdriftens oprindelse. I nyere tid er *seksualitet* blevet en samlebetegnelse for alt det, der har – eller formodes at have – med kønnet at gøre, altså kønsforskellighederne, tiltrækningen mellem kønnene, kønsakten, forplantningen m.m., og disse træk er blevet genstand for en seksualvidenskab (*scientia sexualis*, seksuologi, sexologi).

Psykologien kommer ind i billedet af flere indlysende grunde. Den seksuelle adfærd er psykisk formidlet og adlyder ikke kun de biologisk givne behov og instinkter. Personligheden ville være diffus uden den bestemmelse, som kønsidentiteten udgør, og det seksuelle begær har vist overraskende evner til at blande sig i forhold, der rækker langt ud over forplantningen. Der er emner nok at tage op inden for det temaområde, der indrammes af seksualitet og psykologi. Ved sammensætningen af det nærværende temanummer har vi på forhånd givet afkald på at dække området i sin helhed eller på en systematisk måde. I stedet er vi gået ud fra, hvad vi selv og en række af vore kolleger konkret arbejdede med, og det er betegnende for temaets centrale placering, at resultatet er blevet et af vore hidtil mest omfangsrige numre. Forhåbentlig vil læserne finde, at kvaliteten af artiklerne står mål med omfanget.

De første fire artikler behandler forskellige aspekter af seksualitetens historie. Det er en fast regel, at man vinder en solid erkendelse af et emne, hvis man studerer, hvordan det har udviklet sig historisk, eller hvordan synet på det har udviklet sig.

I den første artikel følger Peter Thielst de lange linjer i det, han har kaldt seksualitetens idehistorie. Det drejer sig hovedsagelig om, hvordan det seksuelle optræder hos filosofferne og i religionen, men det er underforstået, at vi dermed også får betydningsfulde oplysninger om seksualitetens virkelige udfoldelsesmuligheder i skiftende epoker. Det er artiklens synspunkt, at seksualiteten fra og med kristendommens indtog på historiens scene er blevet udgrænset, fordømt og fornægtet, og at det først er gennem det seneste århundrede, at menneskeheden er begyndt at belave sig på en mulig reintegration.

Berl Kutchinskys artikel handler dels om pornografiens opståen og udvikling i Vesteuropa og dels om pornografifilovgivningens historie. Gennem denne seksualitets- og retshistoriske analyse indkredser forfatteren nogle svingninger mellem seksual restriktivisme og liberalisme, og desuden diskuterer han de samfundsmæssige forudsætninger for den seksuelle revolution, der bestemmes som (1) den globale befolkningseksplions ændrede perspektiv på uproduktiv seksualitet, (2) velstandsbølgens og forbrugerismens antipuritanske tendens og (3) opløsningen af den patriarkalske struktur.

Lone Pål skriver med Michel Foucault som inspirationskilde om modernitetens diskurs om seksualiteten, først den pædagogiske disciplin (med korstoget mod onanien) og siden hen den videnskabelige disciplin, *scientia sexualis*, som på et tidspunkt tilsyneladende transformeres fra undertrykkelsens til frigørelsens sprog, men hvor de oprørske potentialer i seksualiteten og det konkrete oprør i de seksualpolitiske bevægelser herigennem inddæmnes og beherskes. Oprøret konverteres til sundhedspædagogik. Artiklen kritiserer derfor ikke bare en bestemt diskurs om det erotiske, men selve diskursen om det erotiske overhovedet.

Endelig kommer Helle Andersens artikel om seksualitet, seksualisering og kvindelige livssammenhænge. Forfatteren tager et social- og familiehistorisk udgangspunkt for sin analyse af specielt den kvindelige seksualitet i nyere tid. Der fokuseres på de strukturelle og ideologiske forhold i den borgerlige familie, hvor den nye familieideologi har to forskellige funktioner, nemlig den interne kontrol over kvinden som kilde til bogerskabets reproduktion og den eksterne promovning af borgerskabet som den førende klasse i forhold til det gamle aristokrati og til arbejderklassen. Det påpeges, at borgerskabet og specielt den borgerlige kvinde, moderen, er inkarnationen af god moral. I dette skema bliver det aseksuelle moderskab stillet op som positiv værdi i forhold til den kvindelige seksualitet.

De næste to artikler har et mere decideret seksualteoretisk sigte, ganske vist uden at opgive det historiske perspektiv. Som det fremgår, er det ikke mindst Freud og psykoanalysen, der på det teoretiske plan har forsøgt at forbinde psykologi og seksualitet, og selv om der hersker stor uenighed om værdien af Freuds bidrag, har ingen kunnet ignorere dem. Pionerer som Reich, Kinsey og Masters & Johnson står på hver deres måde med et ben i den psykoanalytiske seksualteori.

I den første artikel følger Ole Andkjær Olsen forholdet mellem »køn« og »seksualitet« gennem psykoanalysens historie. Det er hans synspunkt, at Freud i årene efter århundredskiftet erstatter »køn« med »libido« som det centrale begreb i forståelsen af seksualiteten. Seksualteorien bliver herefter en libidoteori, inden for hvilken de grundlæggende psykoseksuelle processer studeres uden speciel reference til kønnet (primærprocesser, driftsom sætninger, driftsskæbner). Fra og med 1920'erne reintegreres kønnet i seksualteorien uden dog nogensinde at genvinde den status, det havde i 1800-tallets seksualvidenskab. Fallossens og genitalitetens primat, som der tales

om, er aldrig uindskrænket og må i øvrigt anses for historisk bestemt.

Erik Schultz belyser i sin artikel seksualitet som almenpsykologisk fænomen ud fra fem forskellige teoretiske problemer, hver forankret i sin teoretiker eller teoretiske retning. Det første problem, der behandles, er symbolproblemet. Med Jung som teoretisk udgangspunkt peges der på forskellen med seksualobjekt og seksualsymbol, og to grundlæggende forhold fremhæves i denne forbindelse, nemlig modsat-kønnethedsforholdet og forældre-afkom-forholdet. Det andet problem er seksualitetens samfundsmæssighed, den kulturelle forankring for seksualiteten, hvor Eriksons revision af psykoanalysen er udgangspunktet. Det tredje problem er den seksuelle frihed, hvor det er Reich, som er den teoretiske inspirator. Det fjerde problem er det incest-problem, som i de seneste år har fået en renæssance efter at være lanceret i Freuds såkaldte forførelsesteori. Endelig rejses den seksuelle ligheds problem i forholdet til kønnene, og her er udgangspunktet den feministiske kritik af uligheden mellem kønnene.

De efterfølgende to artikler har et klinisk udgangspunkt, men desuden en teoretisk og perspektiverende diskussion, der ikke er mindre vigtig.

Talli Ungar Andersen skriver om vaginisme og demonstrerer, hvordan en rent somatisk tilgang til denne lidelse er utilstrækkelig og må suppleres med en psykologisk tilgang, såvel i forståelsen som i behandlingen. Forfatteren opfatter vaginisme som et symptom og finder årsagen hertil i forskellige ubevidste konflikter og angstforestillinger, der har at gøre med samleje, graviditet og fødsel. Symptomet kan ikke behandles rent mekanisk, som det har været forsøgt (f.eks. med den såkaldte dilatationsmetode, hvor vagina udspiles ved hjælp af detal indrettede instrumenter), men kræver en form for psykoterapi, der indbefatter bevidstgørelse og bearbejdning af de tilgrundliggende psykiske konflikter.

Benny og Lone Karpatschof fremlægger en analyse af et incest-offer. På grundlag den ene forfatters (Lones) flerårige psykoterapeutiske samarbejde med »Dorte«, der bl.a. har nedskrevet sine oplevelser i form af digte, forsøges det i artiklen at rekonstruere, hvordan »Dortes« personlighedsdannelse er foregået under belastningen af massive, sadistiske incest-overgreb. I den forbindelse omtales forskellige personlighedsstrategier, som hun har udviklet, herunder den psykotiske strategi, der begrebsliggøres inden for rammerne af forfatternes afkoblingsbegreb. Herefter foretages en teoretisk-metodologisk analyse af de spørgsmål, der rejses af den netop foretagne empiriske analyse, og den eksisterende litteratur om incest gennemgås kritisk. Artiklen sluttet af med »Dortes« epilog, hvori hun giver sin egen analyse af udgangspunktet, ændringerne og processerne ved det psykoterapeutiske arbejde, hvori hun har været den ene deltager.

Som overgang til sektionen med anmeldelser følger en opsats om børns seksualitet af den norske psykolog Thore Langfeldt, der er kendt for sit radikale syn på børns mulighed for og ret til at få orgasme. I øvrigt kan det nævnes, at der for nylig er udkommet en bog på dansk af Thore Langfeldt,

nemlig *Det må du godt! – om børns seksualitet* (Mallings forlag, 1986).

I den første af anmeldelserne bliver vi endnu engang inden for temaet incest/børns seksualitet. Ingrid Leth skriver om bogen *Forbrydelse uden offer* af forfatterkollektivet »Trobrianderne«. De to næste bøger er af psykoanalytisk observans: Birthe Knizek behandler Janine Chasseguet-Smirgels seneste opus om kreativitet og perversion, mens Vibe Strøier Larsen tager sig af en artikelsamling af Marina Gambaroff, hvori bl.a. temaer som troskab, graviditet og abort tages op.

Den afsluttende anmeldelse af Niels Peter Aggers *Underlivsformer i 80'erne* er skrevet af Georg Warming. Det er ulykkeligvis blevet hans sidste artikel og dermed afslutningen på en skribentvirksomhed, der især i de seneste år afslørede et tydeligt journalistisk talent og en skarp analytisk sans.